Xây dựng môi trường văn hóa chống các biểu hiện tư tưởng tiêu cực ở đơn vị cơ sở trong quân đội hiện nay

ThS NGUYỄN THÀNH TRUNG
Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng; Email: nguyenthanhtrung.hvktqs@gmail.com

Tóm tắt: *Xây dựng môi trường văn hóa (MTVH) tốt đẹp, lành mạnh, phong phú ở đơn vị cơ sở là yêu cầu khách quan, thường xuyên có ý nghĩa quan trọng, góp phần xây dựng và bồi dưỡng nhân cách của cán bộ, chiến sĩ, nêu cao phẩm chất "Bộ đội Cụ Hồ". Hiện nay, xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở là vấn đề có ý nghĩa hết sức cấp thiết cần phải được tiến hành thường xuyên và trở thành nhu cầu thiết yếu trong đời sống văn hóa, tinh thần của cán bộ, chiến sĩ, tạo động lực mạnh mẽ để cán bộ, chiến sĩ hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ được giao.*

Từ khóa: *môi trường văn hóa; đơn vị cơ sở; quân đội.*

1. Thực trạng xây dựng môi trường văn hóa ở đơn vị cơ sở hiện nay

Hội nghị lần thứ 9 Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XI), Đảng ta tiếp tục khẳng định: "Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, là mục tiêu, động lực phát triển bền vững đất nước. Văn hóa phải được đặt ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội"[1]. Chính vì thế, ngay từ những ngày đầu xây dựng mô hình xã hội mới, Đảng ta đã xác định "xây dựng môi trường văn hóa là một trong những nhiệm vụ chủ yếu" để "làm cho văn hóa thấm sâu vào mọi lĩnh vực của đời sống xã hội", tiến tới xây dựng một xã hội tốt đẹp "Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh". Quân đội nhân dân Việt Nam là quân đội từ nhân dân mà ra, vì nhân dân mà chiến đấu, mục tiêu, lý tưởng chiến đấu cao đẹp của quân đội thể hiện tính chân, thiện, mỹ và tính văn hóa cao. Tính văn hóa trong môi trường quân đội vừa thể hiện bản chất, truyền thống tốt đẹp của quân đội nhân dân, vừa trở thành nhu cầu tự thân, tất yếu khách quan trong quá trình phấn đấu xây dựng quân đội theo hướng cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại, lấy xây dựng về chính trị làm cơ sở.

Xây dựng MTVH tốt đẹp, lành mạnh đáp ứng yêu cầu xây dựng quân đội trong tình hình mới là quá trình phấn đấu toàn diện, từ chuyển đổi trong tư duy trong nhận thức của cán bộ, chiến sĩ, xây dựng bầu không khí tâm lý tích cực, tạo lập các mối quan hệ hài hòa trong đơn vị đến phấn đấu xây dựng cảnh quan môi trường xanh, sạch, đẹp, nâng cao đời sống vật chất, tinh thần cho bộ đội. Quá trình xây dựng MTVH là quá trình tạo nên sự vận hành tổng hợp, toàn diện cả về chính trị, tâm lý, cảnh quan và đời sống, tác động tích cực vào nhận thức, tình cảm của bộ đội, thúc đẩy họ hăng hái phấn đấu hoàn thiện bản thân và xây dựng đơn vị vững mạnh; là quá trình phấn đấu xây dựng các giá trị văn hóa mới, bù đắp những giá trị văn hóa còn thiếu hụt và đấu tranh loại bỏ những yếu tố bảo thủ lạc hậu trong đơn vị.

Trình độ hiểu biết về lý luận Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, sự giác ngộ sâu sắc về mục tiêu, lý tưởng chiến đấu cũng như nhận thức của cán bộ, chiến sĩ về nhiệm vụ chính trị, về các giá trị văn hóa tiêu biểu của Đảng, của dân tộc và quân đội sẽ là cơ sở cốt lõi, bảo đảm tính định hướng chính trị cho quá trình xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở. Cùng với việc giáo dục nâng cao trình độ lý luận, quán triệt cho cán bộ, chiến sĩ thấm nhuần sâu sắc quan điểm của Đảng về "xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc"; nắm chắc nội dung các chỉ thị, quy định và quy chế về "xây dựng môi trường văn hóa", "tiêu chuẩn đơn vị có môi trường văn hóa" của Bộ Quốc phòng và Tổng cục Chính trị, lãnh đạo, chỉ huy các đơn vị phải coi trọng việc bồi dưỡng cho cán bộ, chiến sĩ những giá trị và truyền thống văn hóa tiêu biểu của Đảng, của dân tộc và quân đội, giúp cho cán bộ, chiến sĩ nâng cao chất lượng quá trình "nhập thân văn hóa", có đủ kiến thức và bản lĩnh tham gia xây dựng và làm chủ MTVH ở đơn vị.

Xây dựng bầu không khí tâm lý của tập thể quân nhân là một yếu tố có vai trò quan trọng trong nội

dung xây dựng MTVH, ảnh hưởng sâu sắc tới các hoạt động chung của đơn vị. Bầu không khí tâm lý tập thể quân nhân phản ánh các mối quan hệ người - người trong môi trường quân sự, trong đó quan hệ giữa lãnh đạo, chỉ huy với cấp dưới, quan hệ giữa các quân nhân với nhau là những mối quan hệ có vai trò nòng cốt. Tuy nhiên, cần tích cực đấu tranh khắc phục hiện tượng "trung bình chủ nghĩa" trong sinh hoạt, công tác của cán bộ, chiến sĩ và tư tưởng "quan liêu, độc đoán, gia trưởng" trong lãnh đạo, chỉ huy đơn vị.

Cảnh quan môi trường ở đơn vị cơ sở là kết quả sự kết hợp quá trình xây dựng, lưu giữ và bảo vệ toàn bộ những yếu tố hữu hình như nhà cửa, sân chơi, công viên, cây xanh, hệ thống panô, áp phích… tạo nên diện mạo kiến trúc của đơn vị vừa hài hòa, đắc dụng, lại có tính thẩm mỹ cao. Để cảnh quan môi trường được bền vững, trong quá trình xây dựng, khai thác cần quán triệt cho cán bộ, chiến sĩ tư tưởng giữ tốt, dùng bền; sử dụng đi đôi với bảo trì và nâng cấp; động viên cán bộ, chiến sĩ tích cực tham gia đóng góp trí tuệ, sức lực vào quá trình xây dựng và bảo vệ cảnh quan môi trường của đơn vị. Thực tế, do quán triệt quan điểm "trên dưới cùng lo, cùng làm", nhiều đơn vị đã tranh thủ sự đầu tư của cấp trên, "phát huy nội lực, công sức và sáng tạo của cán bộ, chiến sĩ vào việc xây dựng đời sống văn hóa tinh thần, xây dựng củng cố các thiết chế văn hóa, mua sắm thêm trang bị phục vụ đời sống bộ đội"[2], nên chất lượng cảnh quan các đơn vị cơ sở trong toàn quân đã có những bước tiến đáng kể, góp phần vào thành công của cuộc vận động "Xây dựng môi trường văn hóa" trong quân đội.

Hiện nay, trước sự bùng nổ của các mạng xã hội, cùng với sự tác động của mặt trái cơ chế thị trường, đã xuất hiện những tư tưởng quá coi trọng đời sống vật chất thuần túy, coi nhẹ những giá trị văn hóa, tinh thần truyền thống, dẫn đến các giá trị tinh thần bị suy giảm, môi trường sinh thái bị hủy hoại. Trong đội ngũ cán bộ, đảng viên, xuất hiện tư tưởng mơ hồ mất cảnh giác; tình trạng phai nhạt lý tưởng, giảm sút ý chí phấn đấu, thiếu gương mẫu về đạo đức, lối sống; tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí của một bộ phận cán bộ, đảng viên diễn ra khá nghiêm trọng. Những hạn chế chỉ ra ở trên đã ảnh hưởng không tốt tới hiệu quả xây dựng MTVH trong xã hội nói chung và trong quân đội nói riêng, đòi hỏi phải tăng cường công tác giáo dục chính trị, bồi dưỡng lý luận cho cán bộ, chiến sĩ. Đồng thời, kiên quyết đấu tranh với những tư tưởng lệch lạc, sai trái, hướng mọi hoạt động giáo dục ở đơn vị vào việc "phát huy vai trò của gia đình, cộng đồng, xã hội trong việc xây dựng môi trường văn hóa, con người giàu lòng nhân ái, khoan dung, chân thành, tín nghĩa, trọng đạo lý, cần cù, chăm chỉ, tiết kiệm, sáng tạo, hiện đại. Xây dựng gia đình no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, văn minh"[3] là biện pháp quan trọng trong xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở trong quân đội hiện nay.

Đấu tranh chống biểu hiện trông chờ, ỷ lại vào cấp trên hoặc tư tưởng phô trương, hình thức là một trong những điểm cần chú ý trong xây dựng cảnh quan môi trường ở các đơn vị cơ sở hiện nay. Thực tế thực hiện cuộc vận động xây dựng MTVH trong quân đội thời gian qua cho thấy, do "Thiết chế văn hóa ở một số đơn vị cơ sở chưa được củng cố thường xuyên, hoạt động kém hiệu quả, cán bộ, nhân viên văn hóa cơ sở hạn chế về chuyên môn, khả năng tổ chức thực hiện"[4] đã làm hạn chế khả năng huy động và phát huy sức mạnh nội tại của các đơn vị trong việc xây dựng cảnh quan môi trường xanh, sạch, đẹp, an toàn.

2. Giải pháp xây dựng môi trường văn hóa tốt đẹp, lành mạnh làm cơ sở đấu tranh chống các biểu hiện tư tưởng tiêu cực, lạc hậu ở đơn vị cơ sở trong quân đội hiện nay

Một là, tạo sự chuyển biến mạnh mẽ về nhận thức, trách nhiệm của các tổ chức, các lực lượng ở đơn vị cơ sở trong xây dựng môi trường văn hóa.

Xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở thời gian qua cho thấy, bên cạnh những nhận thức đúng đắn, vẫn còn cán bộ, chiến sĩ nhận thức chưa đầy đủ về MTVH cũng như sự cần thiết phải xây dựng MTVH. Để khắc phục tình trạng trên, cần phải thực hiện tốt những nội dung, biện pháp sau:

Thứ nhất, tăng cường tuyên truyền, giáo dục, làm cho các tổ chức, các lực lượng nhận thức rõ vị trí, vai trò quan trọng của MTVH và sự cần thiết phải xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở hiện nay.

Tuyên truyền, giáo dục cho các cấp ủy, tổ chức đảng, cơ quan chức năng, đội ngũ cán bộ, chiến sĩ nắm vững những quan điểm cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm của Đảng, Quân ủy Trung ương xây dựng, phát triển văn hóa, con người Việt Nam trong thời kỳ mới. Công tác tuyên truyền còn phải giúp cho các tổ chức, các lực lượng nhận thức rõ vị trí, vai trò của MTVH đối với

việc hình thành, phát triển và hoàn thiện hệ thống phẩm chất, nhân cách của người quân nhân cách mạng cũng như xây dựng đơn vị cơ sở vững mạnh toàn diện.

Thứ hai, tuyên truyền, giáo dục làm cho các tổ chức, các lực lượng nắm vững quan điểm, nghị quyết của Đảng, nghị quyết của Quân ủy Trung ương và chỉ thị, hướng dẫn của Bộ Quốc phòng, Tổng cục Chính trị về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam nói chung, xây dựng MTVH trong quân đội nói riêng.

Tuyên truyền, giáo dục làm cho các tổ chức, các lực lượng ở đơn vị cơ sở ngày càng hiểu sâu sắc hơn Nghị quyết Trung ương 5 khóa VIII "Về xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc"; Chỉ thị số 46-CT/TW ngày 27.7.2010 của Ban Bí thư (khóa X) về "Chống sự xâm nhập của các sản phẩm văn hóa độc hại gây hủy hoại đạo đức xã hội"; Nghị quyết số 33-NQ/TW ngày 9.6.2014 "Về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước"; Chỉ thị 143/CT, ngày 12.5.1992, của TCCT về thực hiện Cuộc vận động "Xây dựng môi trường văn hóa tốt đẹp, lành mạnh, phong phú trong Quân đội", gắn với phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa"... Qua đó, làm cho các cấp ủy, tổ chức đảng, cán bộ, chiến sĩ nhận thức rõ vị trí, vai trò của MTVH, cũng như sự cần thiết phải xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở trong thời kỳ mới.

Thứ ba, tuyên truyền, giáo dục làm cho các tổ chức, các lực lượng nắm vững nội dung chủ yếu trong xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở hiện nay.

Tuyên truyền làm cho các tổ chức, các lực lượng nắm vững những nội dung chủ yếu trong xây dựng MTVH như: *Xây dựng con người văn hóa*, là xây dựng đội ngũ cán bộ, chiến sĩ thực sự có bản lĩnh chính trị vững vàng, đạo đức cách mạng trong sáng, có mục tiêu, lý tưởng rõ ràng. *Xây dựng các quan hệ văn hóa lành mạnh*, trước hết là mối quan hệ giữa lãnh đạo - chỉ huy, quan hệ cấp trên - cấp dưới, quan hệ đồng chí - đồng đội, quan hệ quân - dân… theo đúng chuẩn mực "Bộ đội Cụ Hồ". *Xây dựng cảnh quan văn hóa* sạch, đẹp, chính quy, mẫu mực, phù hợp với môi trường của đơn vị, là việc cải tạo, xây dựng hệ thống doanh trại như nơi ăn, ở, hội trường, phòng học, nơi làm việc, sinh hoạt, luyện tập thể thao... *Xây dựng tinh thần cảnh giác cách mạng*, đấu tranh chống lại những ảnh hưởng của văn hoá xấu độc và các tệ nạn xã hội thâm nhập vào đơn vị… nhằm phát huy "sức mạnh mềm" của MTVH để góp phần nâng cao kết quả thực hiện nhiệm vụ ở đơn vị cơ sở trong thời kỳ mới.

Hai là, đẩy mạnh đấu tranh ngăn chặn các hành vi phản văn hóa tác động đến xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở hiện nay.

Xây dựng môi trường văn hóa ở đơn vị cơ sở trong quân đội hiện nay còn phải được tiến hành đồng bộ với cuộc đấu tranh có tính toàn diện và gay go, quyết liệt trên mặt trận tư tưởng, văn hóa. Theo đó, cấp ủy, chỉ huy, mà trực tiếp nhất là đội ngũ chính ủy, chính trị viên các cấp ở đơn vị cơ sở cần giáo dục cho bộ đội có tinh thần cảnh giác cao, có trách nhiệm đối với việc giữ gìn bản sắc văn hóa của dân tộc, cần làm cho họ thấu triệt quan điểm mất văn hóa là mất tất cả. Mặt khác, các đơn vị cơ sở cần quản lý chặt chẽ các ấn phẩm văn hóa trong đơn vị; khuyến khích cán bộ, chiến sĩ nghiên cứu, học tập, hưởng thụ những sản phẩm văn hóa lành mạnh, nhất là các ấn phẩm có nội dung liên quan đến văn hóa giữ nước của dân tộc, văn hóa của quân đội và từng đơn vị cơ sở. Đồng thời, có thái độ kiên quyết và có biện pháp phù hợp nhằm ngăn chặn các hành vi phản văn hóa, không đúng chuẩn mực, gây chia rẽ mất đoàn kết nội bộ, các sản phẩm văn hóa xấu độc thâm nhập vào đơn vị. Có như vậy, mới góp phần xây dựng MTVH thực sự tốt đẹp, phong phú, lành mạnh đấu tranh ngăn chặn các biểu hiện tư tưởng tiêu cực, lạc hậu ở đơn vị cơ sở trong quân đội hiện nay.

Ba là, phát huy sức mạnh tổng hợp để xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở trong quân đội hiện nay.

Phát huy sức mạnh tổng hợp trong xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở thực chất là phát huy vai trò, trách nhiệm của các tổ chức, lực lượng tham gia xây dựng MTVH, tạo nên sự thống nhất ý chí và hành động, thực hiện thắng lợi nhiệm vụ xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở trong quân đội. Để thực hiện tốt giải pháp này, cần thực hiện một số vấn đề sau: *Thứ nhất,* phát huy tốt vai trò cấp uỷ, tổ chức các cấp đối với xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở; *thứ hai,* phát huy vai trò của hệ thống chỉ huy các cấp trong nghiên cứu, đề xuất các chủ trương, biện pháp xây dựng MTVH với đảng ủy; vai trò trong quản lý, chỉ đạo, điều hành các hoạt

động xây dựng MTVH và vai trò nêu gương của cán bộ chỉ huy trong lãnh đạo, chỉ đạo xây dựng MTVH; *thứ ba,* phát huy vai trò của cơ quan chức năng trong tham mưu, chỉ đạo, hướng dẫn, phối hợp, hiệp đồng và tổ chức thực hiện các mặt hoạt động xây dựng MTVH; *thứ tư,* phát huy vai trò của đội ngũ cán bộ, chiến sĩ trong xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở; *thứ năm,* phát huy vai trò của tổ chức quần chúng, hội đồng quân nhân trong xây dựng MTVH; *thứ sáu,* phối hợp chặt chẽ với các cơ quan, đơn vị và cấp uỷ, chính quyền địa phương tổ chức thực hiện nhiệm vụ xây dựng MTVH, xây dựng và thực hiện tốt các tiêu chí, tiêu chuẩn "Đơn vị văn hóa", "Làng văn hóa", "Gia đình văn hóa"; đặc biệt, thực hiện có hiệu quả cuộc vận động "Xây dựng môi trường văn hóa tốt đẹp, lành mạnh, phong phú trong quân đội" gắn với phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa".

Bốn là, thường xuyên chăm lo đời sống vật chất, tinh thần của cán bộ, chiến sĩ; làm tốt công tác sơ kết, tổng kết, rút kinh nghiệm trong xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở hiện nay.

Đời sống vật chất, tinh thần của bộ đội là yếu tố mang tính tổng hợp các nội dung của MTVH ở đơn vị. Bảo đảm tốt nó sẽ góp phần củng cố lòng tin của cán bộ, chiến sĩ vào Đảng vào chế độ, xây dựng tình cảm, trách nhiệm của người quân nhân với nhiệm vụ được giao; là cơ sở để nảy sinh tình cảm gắn bó giữa các quân nhân với nhau, hình thành nên bầu không khí tâm lý tích cực, thuận hòa đoàn kết. Để nâng cao đời sống văn hóa tinh thần cho cán bộ, chiến sĩ, lãnh đạo, chỉ huy các đơn vị cần quan tâm bảo đảm tính định hướng, tính chiến đấu của các hoạt động văn hóa, góp phần nâng cao "sức đề kháng" và "khả năng miễn dịch" cho bộ đội trong quá trình hưởng thụ và sáng tạo văn hóa tại đơn vị. Tăng cường công tác giáo dục, nâng cao năng lực, bản lĩnh "nhập thân văn hóa" cho bộ đội; tích cực kiểm tra, quản lý các kênh thông tin, truyền tải văn hóa, tổ chức các hoạt động văn hóa, thể thao, tạo sân chơi lành mạnh cho cán bộ, chiến sĩ chính là những biện pháp kết hợp giữa xây và chống một cách hiệu quả trong quá trình duy trì đời sống văn hoá lành mạnh, ngăn ngừa các sản phẩm độc hại thẩm thấu vào đơn vị cơ sở.

Ở đơn vị cơ sở, việc sơ kết, tổng kết xây dựng MTVH phải đảm bảo lựa chọn đúng vấn đề, xác định đúng mục tiêu, phạm vi sơ kết, tổng kết. Xây dựng chương trình kế hoạch sơ kết, tổng kết phải được thực hiện một cách khoa học thông qua thu thập tài liệu, điều tra khảo sát thực tế, chuẩn bị tư liệu, dữ kiện cho quá trình phân tích đánh giá hoạt động xây dựng MTVH ở đơn vị cơ sở. Tổ chức kết luận, đánh giá kết quả là bước quan trọng. Hoạt động này không chỉ trực tiếp nâng cao năng lực sơ kết, tổng kết của chủ thể tiến hành xây dựng MTVH mà còn trực tiếp góp phần bồi dưỡng, nâng cao năng lực cho cán bộ, chiến sĩ trong xây dựng MTVH, góp phần đấu tranh chống các biểu hiện tư tưởng tiêu cực, lạc hậu ở đơn vị cơ sở trong quân đội hiện nay.

3. Kết luận

Xây dựng MTVH vừa là tiêu chí thể hiện bản chất, truyền thống tốt đẹp của Quân đội nhân dân Việt Nam, vừa góp phần tạo nên môi trường rèn luyện, hoàn thiện nhân cách cho cán bộ, chiến sĩ. Hiện nay, trước yêu cầu nhiệm vụ cách mạng và yêu cầu xây dựng quân đội trong giai đoạn mới, nội dung xây dựng MTVH phải thực sự phong phú và đa dạng, đòi hỏi các đơn vị cần tiếp tục làm tốt công tác giáo dục, gắn chặt quá trình "Xây dựng môi trường văn hóa" với phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa", làm chuyển biến mạnh mẽ về xây dựng kỷ luật, thực hiện nền nếp chính quy ở tất cả các cấp; kiên quyết khắc phục biểu hiện chạy theo thành tích, hình thức; tăng cường công tác bảo vệ chính trị nội bộ, ngăn ngừa các biểu hiện tiêu cực, lạc hậu, suy thoái về chính trị, đạo đức, lối sống, đưa văn hóa thấm sâu vào đời sống ở đơn vị, xây dựng hình ảnh "Bộ đội Cụ Hồ" mãi tốt đẹp trong lòng nhân dân./.

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam (2014), *Nghị quyết số 33 – NQ/TW*, ngày 09.6.2014, của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XI), Hà Nội, tr.4.

(2), (4) Tổng cục Chính trị (2018), *"Kỷ yếu tổng kết 25 năm Cuộc vận động "Xây dựng môi trường văn hóa, tốt đẹp, lành mạnh, phong phú trong Quân đội"gắn với Phong trào "toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa" (1992 - 2017)",* Hà Nội, tr.23, 28.

(3) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc toàn quốc lần thứ XIII,* tập 1, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.263.